

Summary in Dutch (Nederlandse Samenvatting)

Empowering Diakonaat: Een model voor dienstverlening en transformatie in de oecumenische beweging en lokale gemeenten

Binnen de oecumenische beweging in het algemeen en de Wereldraad van Kerken (WvK) in het bijzonder, alsmede in de hier bestudeerde lokale projecten, is tijdens verschillende evenementen, in documenten en in de dagelijkse toepassing van het werk gereflecteerd op vraagstukken van *empowerment* en diakonia. Het probleem waarop deze dissertatie zich richt, is dat een conceptueel raamwerk ontbreekt en dat er geen theoretische basisstructuur is waarin beide concepten verbonden worden. Met andere woorden, wat gemist wordt is een coherente reflectie of een omvattende theorie die *empowerment* en *diakonia* samenbrengt binnen een manier van denken die een nieuwe en relevante visie voor het initiëren van diaconale projecten kan bieden.

Wij menen dat dit urgent is voor kerken om op creatieve wijze na te denken over de noodzaak om, op een niet van anderen afhankelijke wijze, hun diaconale betrokkenheid vorm te geven. De oplossing die hier gesuggereerd wordt en de manier om op vindingrijke wijze na te denken over deze behoefte is dat men reflecteert op de vraag hoe een *Empowering Diakonia* model ontworpen kan worden en hoe de praktische implementatie van dit model vorm kan krijgen. Dit model combineert en verbindt beide concepten met elkaar, biedt aldus een nieuwe methode aan en maakt daarbij gebruik van stappen en instrumenten die beschreven worden in de dissertatie. Geargumenteed wordt dat dit model een effectieve manier kan worden om diaconale betrokkenheid vandaag de dag vorm te geven, omdat het steunt op een concept en praktijk van diakonaat die zowel *empowered* als *empowering* zijn.

Het centrale conceptuele platform en de methodologie van de dissertatie zijn ontworpen aan de hand van het boek *A Fundamental Practical Theology. Descriptive and Strategic Proposals*, geschreven door Don S. Browning. Uitgebreid beargumenteert deze auteur in dit boek zijn keus voor wat hij “the five dimensions of practical reason” noemt en die hij beschouwt als elementaire bouwstenen voor wat hij onder praktische theologie wil verstaan. Deze elementen zijn het uitgangspunt geweest voor het ontwerpen van de *Five Dimensions of Empowering Diakonia*, die we visionair, normatief, behoeftegeoriënteerd, contextueel en transformerend zullen noemen.

Deze *Five Dimensions* zijn een essentieel instrument, niet slechts om theorie en praktijk met elkaar te verbinden, maar dienen ook als behulpzaam diagnostisch instrument voor de analyse, beschrijving en interpretatie van diaconale projecten. Zij hebben hun nut bewezen voor een adequaat begrip van zowel *diakonia* als *empowerment*, hebben het onderzoek geleid van praktijk naar theorie en weer terug naar de praktijk, waarbij het uiteindelijke resultaat de constructie van het *Empowering Diakonia* model is geweest.

De dissertatie bevat een zestal hoofdstukken en is georiënteerd op vier onderzoeksvragen die beschreven zijn in het eerste hoofdstuk, de algemene inleiding. De eerste vraag is hoe de Wereld Raad van Kerken (WvK) in de loop van zijn geschiedenis heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van de concepten *diakonia* en *empowerment*. De tweede onderzoeksvraag is wat geleerd kan worden van lokale ervaringen en praktijken met betrekking tot *diakonia* en *empowerment*. De twee laatste onderzoeksvragen gaan in op de vraag op welke wijze het *Empowering Diakonia* model antwoorden kan bieden op de noodzaak de kloof tussen theorie en praktijk te dichten. Vervolgens wordt dan ook geanalyseerd hoe dit model geïmplementeerd kan worden in de oecumenische beweging en, meer direct, in lokale gemeenten. In de algemene inleiding worden tevens de theoretische achtergrond en inhoud van de genoemde *Five Dimensions of Empowering Diakonia* verkend en uitgelegd, en wordt een beschrijving geboden van de stappen en gehanteerde werkwijze in deze dissertatie.

Hoofdstuk II biedt enerzijds een beknopte impressie van de theorie van *diakonia* — hier wordt een aantal bijbelteksten geciteerd — en anderzijds een meer uitgebreid overzicht van theorievorming met betrekking tot *empowerment*. De oorsprong van de term, zijn betekenis en ontwikkeling worden verkend, en tevens van de wijze waarop de term bijbels en theologisch gefundeerd werd en kan worden.

In hoofdstuk III bespreken we de eerste onderzoeksvraag. We analyseren het bijbels-theologische fundament van diakonaat en evalueren definities van *diakonia* en *empowerment* in de oecumenische beweging. De analyse richt zich tevens op de wijze waarop de WvK in zijn geschiedenis heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van beide noties. Hebben beide concepten gediend als een betekenisvolle hermeneutische sleutel,

een theoretisch referentiepunt en strategie voor diaconale betrokkenheid van kerken die lid zijn van de WvK?

De *Five Dimensions* worden met meer diepgang geanalyseerd en geïnterpreteerd met behulp van de in hoofdstuk III en in hoofdstuk IV verzamelde empirische gegevens. In dit vierde hoofdstuk richten we ons op de tweede onderzoeksvraag en worden resultaten geboden van onderzoek in lokale kerken en gerelateerde diaconale projecten. We stellen de vraag wat we geleerd hebben van lokale ervaringen en praktijken die betrekking hebben op *diakonia* en *empowerment* in de huidige wereldsituatie van toenemende asymmetrie en armoede. Dit onderzoek, dat van de praktijk teruggaat naar de theorie, is niet representatief, maar vooral exploratief en beoogt aanwijzingen te vinden voor bruikbare gegevens, die de andere belangrijke bron van materiaal zullen zijn voor de constructie van het *Empowering Diakonia* model.

Die gegevens, resulterend uit het onderzoek dat zowel op globaal als lokaal niveau werd verricht, worden als *bouwstenen* van het model samengebracht en georganiseerd in overeenstemming met de *Five Dimensions*. Ze vormen de kern van het ruwe materiaal dat dient voor het ontwerp van het *Empowering Diakonia* model.

Hoofdstuk V vormt de kern van de dissertatie. Het hoofddoel is het ontwerpen van het *Empowering Diakonia* model als een nieuwe pragmatische en operationele methode voor dienst aan en transformatie in de oecumenische beweging. Vandaar dat het probeert de derde set onderzoeksvragen van deze dissertatie te bespreken, namelijk hoe een model eruit zou moeten zien, dat, gerelateerd aan *diakonia* en *empowerment*, in staat is de kloof tussen theorie en praktijk te overbruggen. En tevens hoe dat model kan bijdragen aan het faciliteren van de implementatie van diaconale projecten in lokale geloofsgemeenschappen.

Dit vijfde hoofdstuk beslaat voornamelijk twee gebieden: allereerst een analyse en synthese van de *bouwstenen* uit de twee voorgaande hoofdstukken, om daarmee zowel *empowerment* als *diakonia* te definiëren, en die vervolgens leiden tot het ontwerpen van het *Empowering Diakonia* model. In deze analyse worden ook ‘struikelblokken’ kritisch beschouwd, bij voorbeeld de financiële afhankelijkheid van het buitenland voor diaconaal werk, de noodzaak van het opbouwen van institutionele bekwaamheid in het

betrokken raken bij sociale projecten, of de neiging van sommige kerken om voor zichzelf te werken.

Het *Empowering Diakonia* model heeft een dubbele functie. *Diakonia* is voor degenen die dienen en voor wie gediend worden *empowering* (adjectief): de laatsten worden subject, dragen aan transformatie bij en zijn geen objecten van louter charitatieve projecten. Tegelijkertijd verwijst het model naar de krachten of acties die daadwerkelijk bijdragen aan een proces van vitalisering (*empowering* als verbum) van *diakonia*, bij voorbeeld door de Heilige Geest en de Eucharistie, en aldus aan bekwaamheidsbevordering. *Diakonia*, is dus zowel subject als object van het proces van *empowerment*: *it empowers* en *is being empowered* in een voortdurend proces van kruisbestuiving en wederzijdse betrokkenheid, zoekend naar transformatie overeenkomstig de waarden van Gods Koninkrijk.

Samenvattend: het *Empowering Diakonia* model wordt gedefinieerd als de drijvende kracht die, in het bijzonder bij lokale geloofsgemeenschappen, leidt tot zelfverwerkelijking als sociale actoren, waarbij afgezien wordt van het uitoefenen van macht *over* mensen, en in plaats daarvan macht gedeeld wordt *met* mensen. Deze dynamiek van dienstbare macht (*power-service*) is de levensadem die voortkomt uit 'Gods Gemeenschap', zoals door God, de bron van macht, is geopenbaard, door Jezus die de aanwezigheid van Gods macht in de wereld manifest maakt en door de Geest die Gods macht overdraagt, om zo door daden van echte liefde individuele, sociale en ecologische transformatie tot gemeenschap (*koinonia*) te dienen.

Het tweede en laatste gedeelte van hoofdstuk V bevat enkele praktische voorstellen voor de toepassing van het model in lokale geloofsgemeenschappen, voornamelijk gebaseerd op een selectie van aanbevelingen die werden gedaan op de mondiale bijeenkomsten van de WvK en werden geanalyseerd in hoofdstuk III. Dit onderdeel beoogt het vermogen tot *empowerment* dat altijd in kerken aanwezig is, te ontsluiten en ze het eigen menselijk kapitaal waarover ze beschikken te laten ontdekken en activeren om daarmee Gods oproep tot het verdedigen van overvloedig leven voor iedereen te kunnen beantwoorden op een meer effectieve en meer onafhankelijke wijze.

Hoofdstuk VI biedt, tot slot, verschillende afsluitende opmerkingen, waarin zeer beknopt een paar uiteindelijke antwoorden op de onderzoeksvragen worden gedeeld en wordt teruggeblikt op de vooronderstellingen die aan het begin werden geformuleerd. Dit biedt de mogelijkheid om deze dissertatie in context te plaatsen en vooruit te kijken.